

Ἐμεῖς ἀντιλαμβανόμεσθε τὴν κίνησιν αὐτὴ τῶν νέων σὰν κοινωνιολογικὸ φαινόμενο, σὰν σύμπτωμα τῆς τελευταίας περιόδου τῆς «οἰκογενειαρχικῆς μορφῆς τῆς κοινωνίας», σὰν ἀπόδειξιν τοῦ καταρρέοντος καπιταλισμοῦ.

Ὁ Βύνεκεν διαμαρτύρεται μὲ τὸ δικό του ζωηρὸ τρόπο γι' αὐτό. Λέει ὅτι ἡ κίνησις τῶν νέων δὲν ἀνήκει στοὺς ἀγῶνες τῆς χειραφέτησης. Τὰ πράματα, λέει, δὲν προχωροῦν ἔτσι μηχανικὰ—ποσοτικὰ· χειραφέτησις τῆς τρίτης κοινωνικῆς τάξεως, ἔπειτα τῆς τέταρτης, ἔπειτα τῆς πέμπτης, ἔπειτα τῶν γυναικῶν, ἔπειτα τῶν νέων, ἔπειτα τῶν παιδιῶν καὶ τέλος τῶν κατοικίδιων ζώων. Τὴν ἀρχὴν τῆς κίνησεως τῶν νέων ὁ Βύνεκεν βλέπει σὲ ἓνα νέο αἰσθημα τοῦ σώματος· «Εἶναι ἡ πάλιν τῆς ζωῆς ἐνάντια στὴν ἰδέα, εἶναι ἡ πάλιν γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ σώματος». Εὐκόλῃ θὰ μπορούσαμε νὰ συνεννοηθοῦμε μὲ τὸ Βύνεκεν. Βέβαια ἡ κίνησις δὲν προχωρεῖ ἔτσι μηχανικὰ πρὸς τὰ κάτω ὡς τὴ χειραφέτησιν τῶν κατσαρίδων τῆς κυζίνης. Ὡστόσο ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἐργάτη, τῆς γυναίκας, τῆς νεολαίας καὶ ἀκόμα τοῦ σώματος εἶναι ἓνα ἀναγκαῖον φαινόμενο, ποὺ συνοδεύει τὴν κατάρρευσιν τοῦ καπιταλισμοῦ. Γιατί εἶναι μέσα στὴ φύσιν τοῦ τέρατος αὐτοῦ, νὰ ρουφᾷ τὸ αἷμα κάθε ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ νὰ τὸ μεταβάλλῃ σὲ κέρδος καὶ σὲ ἀποθεματικὸ κεφάλαιον. Στὸν Μολλώχ αὐτὸν ἐθυσιάστηκαν ὅλα ὡς τώρα. Τὰ σώματα τοῦ λαοῦ μας, τὰ παιδιά μας, οἱ γυναῖκες μας, οἱ ἐργάτες μας καὶ οἱ μισθωτοί μας.

Τὴ στιγμὴν, ποῦ θὰ σπάσῃ ἡ δύναμις τοῦ τέρατος, αὐτοῦ, τὴν ἰδίαν στιγμὴν θὰ ἀποκτήσωμε συνείδησιν τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἡ γυναῖκα θὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν της, τὰ παιδιά τὴ νεότητά τους, ὁ ἐργάτης θὰ γίνῃ συνεργάτης κλπ. Σήμερον ὅλοι στενάζομε ἐνωμένοι κάτω ἀπὸ τὸ ἴδιον βάρος.

Ἔτσι, ἡ πάλιν τῶν τάξεων, ἡ ὁρμὴ τῆς τέταρτης κοινωνικῆς τάξεως, φέρνει τὴν ἐλευθερίαν σὲ ὅλους· Στους νέους, στὶς γυναῖκες, στους ἐργάτες. Ἔτσι ἡ προλετάρικη νεολαία ἐνστικτώδικα ἐργάζεται στὸν ἴσιν ὁδόν, ὅταν ζητᾷ νὰ ἀνακτήσῃ τὴ νεότητά της μὲ τὴν πάλιν τῶν τάξεων.

Γιατί ὁ καπιταλισμὸς δὲν ἀναγνωρίζει τίποτα ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ὁ ἴδιος ὑψώσε τὸν ἑαυτό του σὲ εἰδωλόν. Τί ἐσήμαινε γι' αὐτὸν νεολαία καὶ κίνησις τῶν νέων; Αὐτός, κρίνοντας τὰ πράματα ἀπὸ τὴν ἀποψὲν μόνον τῆς ὠφελιμότητος, μιλοῦσε γιὰ παιδακιστικὰ παιχνίδια καὶ ὀνειροπολήματα καὶ τὰ ἐξηγοῦσε μὲ τὸ ὅτι ἡ νεολαία ἀποφεύγει τὴ σοβαρὴν ἐργασίαν. Τί ἐσήμαινε γι' αὐτὸν ἡ ἀνάπτυξις ὅλων τῶν ἱκανοτήτων τοῦ παιδιοῦ καὶ ἡ μόρφωσίς του σὲ τέλειον ἄνθρωπον; Τέτοιους ἀνθρώπους δὲ μποροῦσε αὐτὸς νὰ τοὺς χρησιμοποιήσῃ. Αὐτὸς ἐνδιαφερόταν μόνον

για να κερδίση σε μιὰ οποιαδήποτε ἐργασία. Ἐδῶ εἶχαμε τὴν εἰδίκευση τοῦ μυαλοῦ τῶν μαθητῶν τῶν ἀνωτέρων σχολείων για να γίνουν καλοὶ διευθυνταὶ ἐργαστασίων ἢ καλοὶ ἔμποροι, καλοὶ ὑπηρεσιακοὶ ὑπάλληλοι καὶ στρατιωτικοί, καλοὶ δασκά-
λοι. Ἐκεῖ εἶχαμε τὴν εἰδίκευση τοῦ χεριοῦ, συνδυασμένη με-
τις στοιχειώδεις γνώσεις για ναμποροῦν ἀργότερα να χρησιμο-
ποιηθοῦν ὡς καλοὶ ἐργάτες. Ἦν τὸν ἐνδιέφερνε αὐτὸν ἀν τὰ
παιδιὰ τσακίζονταν στὴν ἐργασία, ἀν τὰ σώματα ἐστράβωναν,
ἀν οἱ γυναῖκες ἐγίνονταν καχεκτικές, ἀν οἱ ἄντρες ἐγεργοῦσαν
πρὶν τὴν ὥρα τους: Γιατί ἐδῶ, στὸν κόσμον τοῦ καπιταλισμοῦ,
τίποτα δὲν εἶχε δική του ἀξία. Ἡ ὥραία ἀποψη τοῦ τοπίου
ἦταν καλὴ μόνο για να κτισθῇ ἓνα κέντρο διασκέδασης. Ὁ χει-
μαρρος ἦταν καλὸς μόνο για να γυρίζῃ τὴ μηχανή, για να πα-
ράγῃ φτηνὸ ἤλεκτρισμό. Εἶτε για τὴ φύση ἐπρόκειτο εἶτε για
ἄνθρωπον εἶτε για ζῶον, παντοῦ ἓνα ἦταν τὸ ζήτημα: Πῶς θὰ τὸ
χρησιμοποιήσω καλύτερα; Πῶς θὰ τὸ μετατρέψω σὲ κεφάλαιο;
Μέσα στὸν ἀνεμοστρόβιλον αὐτὸ ἐχύνονταν ὅλες οἱ ἀξίες, τὰ πο-
λυτιμότερα καὶ εὐγενέστερα πράγματα: Ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη,
ἡ θρησκεία. Πῶς λοιπὸν ἦταν δυνατό να κρατήσῃ ἡ νεολαία τὴ
δική της ἀξία;

Ἔτσι ἡ κίνηση τῆς νεολαίας ποὺ παίρνει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυ-
τοῦ της, εἶναι ἓνα σημάδι τῆς κατάρρευσης τοῦ καπιταλισμοῦ
καὶ τῆς ὀρμητικῆς ἀναστολῆς τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Καὶ δὲ μπορεῖ κανεὶς να μᾶς πῇ ὅτι δὲν συμβαίνει τοῦτο
ἐπειδὴ μεγάλοι κύκλοι τῆς ἀστικῆς νεολαίας ἀν δὲν πολέμου
τὸ σοσιαλισμό, πάντα ὅμως ἀδιαφοροῦν γι' αὐτόν. Γιατί, ἐκεῖνο
ποὺ ἰσχυρίζομαστε εἶναι ὅτι, ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀποτελεῖ
ἀντικειμενικὸ γεγονός, ποὺ δὲ μπορεῖ να ἀναχαιτιστῇ ἀπὸ ὑπο-
κειμενικὲς ἀντιλήψεις. Κι' ἀφοῦ ἀκόμα βγάλωμε τὸ καπέλλο
μας, ἐξακολουθοῦμε να αἰσθανώμαστε τὴν πίεση τοῦ γύρου του
στὸ μέτωπό μας, ὅπου, με μιὰ ἐλαφρὴ τριβὴ με τὸ χέρι μας
ἐξαλείψωμε τὴν ἐντύπωση αὐτή. Ἡ μεταβολὴ μιᾶς κατάστα-
σης καὶ ἡ ὑποκειμενικὴ ἀντίληψη τῆς μεταβολῆς αὐτῆς συμ-
βαίνουν πολλὰς φορὲς σὲ διαφορετικὰ χρονικὰ σημεῖα. Ἀπὸ τὴ
δυσαρμονία αὐτὴ γεννιέται μιὰ ἀστάθεια τῆς ἀστικῆς νεολαίας.
Ὅσο πρὸς ζωντανὴ παρουσιάζεται πολλὰς φορὲς ἐξωτερικὰ, τόσο
πρὸς ψόφια εἶναι ἐσωτερικὰ. Τὸ ἀντίθετον γίνεται με τὴν προλε-
τάρικη νεολαία: Ἐξωτερικὰ φαίνεται σὰν τοὺς μεγάλους στὰ
λόγια της καὶ στὸ φέροισό της, ἐσωτερικὰ ὅμως εἶναι πρὸ νέας
ἀπὸ τοὺς ἀστούς νέου.

Ἡ ἀρχὴ τῆς νέας αὐτῆς ἐποχῆς μέσα στὴν ἀστικὴ νεολαία
παρουσιάστηκε πρῶτα στοὺς ἄρρενες, ποὺ στὰ 1896 ἱδρυσαν
τὰ Βαγτερφόγγελ. Εἶναι γνωστὴ ἡ θεωρία τοῦ Μπλύχερ γιὰ τὸν

έρωτα, πού ἐδημιούργησε τοὺς συλλόγους αὐτοὺς, καθὼς καὶ γενικά γιὰ τοὺς συλλόγους τῶν νέων καὶ τῆς δημιουργικῆς τους δύναμης. Νομίζομε ὅτι ὁ Μπλόχερ πέτυχε τὴν ἀλήθεια. Εἶμασθε μάλιστα τῆς γνώμης ὅτι ὁ ἔρωτς πρέπει νὰ φανερώνεται ὡς ἐνωτικός δεσμός ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ, πού ἡ ἀνάληψις τοῦ ἐπαγγέλματος ἀπειλεῖ νὰ χωρίσῃ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ὁμάδα. Ὁ ἔρωτς εἶναι τὸ ἀντιστάθμισμα τῆς διαφοροποίησης τοῦ ἐπαγγέλματος. Κοινωνιολογικὰ τὰ δευτερεύοντα συναισθήματα τῆς ἀγάπης, ὅπως εἶναι ἡ ζήλεια, ἡ ντροπὴ, ἡ σεμνότης κλπ. ἀναπτύσσονται ἐξαιτίας τῆς διαφοροποίησης τῶν ἀντρῶν. Συμβαίνει ὅμως τώρα ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς διαφοροποίησης τὸ ζῇ ὁ ἄντρας ἀπὸ τὰ 10 ἢ 12 τοῦ χρόνια. Καὶ τὸ ζήσιμο αὐτὸ πέφτει στὴν ἐποχὴ τῆς ἡθῆς, ἔτσι ὅμως πού ἡ ψυχικὴ ἡδὴ προηγείται τῆς σωματικῆς. Ἔτσι ἡ ἐξέλιξις τῆς γεγενησίᾳς του ὁρμῆς παίρνει ἐπαναστατικὸ χαρακτήρα. Ὁ ἄντρας λοιπὸν ἐξελίχθηκε καὶ ἐδιαφοροποιήθηκε ἐνωρίτερα ἀπὸ τὴ γυναῖκα. Καὶ αὐτὸ ἀντανακλᾷ πάλι στὴν ἐξέλιξιν κάθε ἀτόμου. Ἔτσι ἡ ἀρσενικὴ νεολαία ἐνῴσσε πρὶν ἀπὸ τὴ θηλυκὴ τὴν ἀνατολὴ μιᾶς νέας ἐποχῆς. Γι' αὐτὸ μάλιστα νομίζει ὅτι ἔχει καὶ περισσότερα δικαιώματα στὴ νέα ἐποχὴ. Προαισθάνεται ὅμως κιόλας ὅτι ἡ ἀντρικὴ ἐποχὴ τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος πλησιάζει τὸ τέλος της. Γιατὶ τὴν ἀποφασιστικὴ ὠθησὴ τῆς κίνησης τῆς νεολαίας δὲ θὰ τὴν δώσῃ ἡ κίνηση τῶν ἀρρένων, μὰ ἡ κίνηση τῶν θηλέων νέων. Βέβαια ἡ κίνηση τῶν κοριτσιῶν ἄρχισε ἀργότερα, ἀρχισε ἀργά-ἀργά καὶ ἴσως καὶ σήμερα ἀκόμα νὰ εἶναι νάρκωμένη. Καὶ ὅμως αὐτὴ θὰ δώσῃ τὴν ἀποφασιστικὴν κίνηση.

Γύρω μας φυσᾷ ὁ αἶρας τῆς νέας ἐποχῆς. Μιᾶς ἐποχῆς, πού σημαίνει τὴ διαφοροποίησιν τῆς γυναίκας κατὰ ἐπαγγέλματα. Πού μαζὶ μ' αὐτὸ φέρνει μαζὶ της καὶ μιὰ τεράστια μεταμόρφωσις τῆς ἐρωτικῆς ζωῆς καὶ πού θὰ δημιουργήσῃ τὴν ἐνῴσιν τῶν γυναικῶν ὡς ἀντίστοιχο τῆς ἐνῴσεως τῶν ἀντρῶν. Καὶ τί ἀξίες κρύβει μέσα της μιὰ τέτοια ἐνῴσις τῶν γυναικῶν δείχνει τὸ σχολεῖο Δόελαντ (στὸ Ντίρλος κοντὰ στὴ Φούλδα). Τότε αἱ γυναῖκες θὰ γίνουν δημιουργικῆς. Ἀποκτοῦν δική τους πνευματικὴ ζωὴ, συνεργάζονται στὴ διαμόρφωσιν τῆς δημόσιας ζωῆς. Ἡ κίνηση, πού γίνεται, μπροστὰ στὰ μάτια μας ἐδῶ καὶ 100 χρόνια, εἶναι μιὰ τεράστια ἐπανάστασις τῆς κοινωνίας, πού παρόμοια δὲν ξέρομε ἀπὸ χιλιάδες χρόνια. Ἐμεῖς ὀσσεύομαστε μέσα στὴν κίνηση. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Ρωμαντισμοῦ παρουσιάστηκε θειλὴ καὶ ἀσταθὴς ἡ λατρεῖα τῆς γυναίκας. Ὁλὴ ὁμῶς ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος δὲ μπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ τόσες γυναικεῖς μορφές, ὅσες μᾶς παρουσίασαν τὰ τελευταῖα ἑκατὸ χρόνια: Καρολίνα, Ἀγγέττα φὸν Ντρέστε, Λουίζα τοῦ Φρανσουά. Καὶ δι-

κές μας: Καίτη Κόλλιτις, Ριχάρδα Χούχ, Λουλού Στράους, Τάρνεϋ κα! άλλες ονομαστές μέσα στη χώρα και στο εξωτερικό.

Έτσι βρισκόμαστε μέσα σε μιὰ κίνηση τῆς εξατομίκευσης τῆς γυναίκα. Ὁ γενικός τύπος τῆς γυναίκα ἀρχίζει νὰ παίρνῃ χίλιες δυὸ ἀποχρώσεις ἀτομικές. Καὶ κάθε γυναίκα ἀναλαμβάνει σήμερα νὰ ἀγωνισθῇ σὲ ἓνα τομέα τῆς καθολικῆς πάλης τῆς ἀνθρωπότητας. Καὶ κάθε νίκη, κάθε συμπλήρωση τοῦ χαρακτήρα μιᾶς γυναίκα εἶναι κι' ἓνα θῆμα ἐπάνω στὴ μεγάλη λεωφόρο ποὺ ὁδεύει ἡ ἀνθρωπότητα. Ἄν ὁ ἄντρας ἀρχίζῃ νέα σελίδα στὸ βιβλίο τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ γυναίκα ἀρχίζει νέο κεφάλαιο. Ἐπὶ μιὰ μακρὰ ἐποχὴ μὲ πολλὰ κοινωνικὰ φάσεις, ἡ γυναίκα ἀποτελοῦσε τὰ παρασκήνια, ὅπου ἀποσυρόταν ὁ ἄντρας. Τώρα θέλει κι' αὐτὴ νὰ βῇ στὴ σκηνὴ τῆς ἀνθρωπότητας. Θέλει νὰ παῖξῃ κι' αὐτὴ τὸ ρόλο της. Τώρα πρέπει ὁ ἄντρας νὰ εἶναι ὑποχωρητικός. Τὸ δάθος τώρα τῆς σκηνῆς δὲν εἶναι πιά ὁ χώρος τῶν βασιάνων τῆς γυναίκα, μὰ, ὅπως στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου στὴν Ἀθήνα, ἀνοίγει τὴν ἀποψὲ πρὸς τὴ θάλασσα, πρὸς τὸ ἄπειρο. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀποφαστικός παράγοντας τῆς κίνησης τῶν νέων σήμερα βρίσκεται στὰ χέρια τῶν κοριτσιῶν. Κι' αὐτὰ ζοῦν τὸ πρόβλημα τῆς διαφοροποίησης, τὸν νέο ἐρωτισμό, τὴ μεταβολὴ τῶν λεγομένων δευτερευόντων ἐρωτικῶν συναισθημάτων, ζοῦν, λέγω, διὰ αὐτὰ τὰ συγκλονιστικὰ πράγματα μόλις στὰ 16, στὰ 17 καὶ καμμιά φορὰ στὰ 20 καὶ τὰ 21 χρόνια τους. Ἡ Σαρλόττα Μπύλερ χαρακτηρίζει ὡς ἑξῆς τὴ διαφορὰ τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐρωτικῆς ὀριμότητας τῶν ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν: «Ἐνῶ ἡ κατάπτωση τοῦ ἀγοριοῦ εἶναι μεγαλύτερη πρὶν ἀπὸ τὴ σωματικὴ ἥβη, ἀρχίζει γιὰ τὸ κορίτσι, ἀμέσως μετὰ τὴν ἥβη, μιὰ ἐποχὴ ἀναμονῆς. Τὰ ὀνειροπολήματα, ποὺ προηγούνται τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, διαδέχονται τὴν ἐποχὴ αὐτὴ σὲ πολλὰ κορίτσια οἱ παιδικὲς ἐρωτικὲς ἀνοησίες.

Ἀλλὰ πάλι ὑποφέρουν περιμένοντας. Περιμένοντας τὴ στιγμή νὰ μποῦν κι' αὐτὰ στὴ ζωὴ, περιμένοντας τὸν ἄντρα, τὸ γάμο, τὸ ἐπάγγελμα. Ἡ μεταβατικὴ αὐτὴ περίοδος περνᾷ στὸ ἀγόρι γλήγορα. Σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὴν ἥβη ἀρχίζει γιὰ τὸ ἀγόρι ἡ ζωὴ. Γιατί, στὰ 17 χρόνια, ποὺ τὸ ἀγόρι φτάνει στὸ μεγαλύτερο ὕψος τῶν ἰδανικῶν τοῦ ὀνειροπολημάτων, ἀρχίζει τὸ κορίτσι νὰ νιώθῃ ὅτι εἶναι πιὸ ἡλικιωμένο καὶ ὅτι εἶναι πιά μπασμένο στὴ ζωὴ. Πολλὰ δυσάρεστα, ποὺ πιέζουν τὸ ἀγόρι περὶ τὸ τέλος τῆς ἥβης, τὰ γλιτώνει τὸ κορίτσι ἐξαιτίας τοῦ ὅτι μπαίνει ἐνωρίτερα στὴν ἥβη». (1)

(1) Charlotte Buchler: «Das Seelenleben des Jugendlichen» σελ. 10)11.

Καί όταν τὸ κορίτσι φτάσῃ στὴν κρίσιμη στιγμή τῆς ζωῆς του, τότε μπηγεῖ πὺδ βαθιὰ τ' ἀλέτρι στὸ χωράφι, παρὰ ποῦ μπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ τὸ ἀγόρι. Ἡ σκληρὴ κρούστα τῆς γῆς ἀνασηκώνεται καὶ τὸ χωράφι εἶναι γεμάτο ἀπὸ πελώριους δώλους. Καὶ τὸ χωράφι αὐτό, ποῦ δαγώνουν τὰ κορίτσια εἶναι σὲ ἀφάνταστο βαθμὸ γόνιμο, ὅπως ἀμέτρητες γυναῖκες ἀνθοῦν σήμερα μπροστὰ στὰ μάτια μας, ἐνῶ τὸ χωράφι τῶν ἀγοριῶν δίπλα εἶναι φτωχὸ καὶ λειψό. Καὶ τί θαυμάσιους καρποὺς φέρνει σήμερα τὸ χωράφι τῶν γυναικῶν! Χίλιες φορές καλύτερος ἀπὸ τὸ χωράφι τῶν ἀντρῶν, ποῦ ἔχει πιά ἐξαντληθῇ τὸ ἔδαφός του.

Ἡ ὑπεροχὴ αὐτῆς τῆς γυναίκας, ποῦ νομίζομε πὼς παρατηρεῖται σήμερα στὰ ἀναπτυγμένα κορίτσια καὶ στὶς γυναῖκες, ἀπαντᾷται πολλὰς φορές καὶ στὰ κορίτσια τῶν 20 καὶ 21 χρονῶν. Ἡ ὑπεροχὴ αὐτῆ διατηρεῖται ὡς τὰ 30 χρόνια τῆς ἡλικίας, γιὰ νὰ ἐξισωθῇ ὕστερα πάλι ἡ γυναίκα μὲ τὸν ἄντρα. Ἀντίθετα, ἐνὰ ἀγόρι 13-16 χρονῶν μᾶς φαίνεται ὅτι ὑπερέχει τοῦ κοριτοῦ σὲ παραγωγικότητα, ἐνῶ στὸ κορίτσι πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ ἀναγνωρίσωμε μεγαλύτερη πείρα καὶ σωφροσύνη.

Ὅταν ἔτσι προσπαθοῦμε, μὲ τίς λογικὲς αὐτὲς ἐννοίες τῆς κοινωνιολογικῆς παρατήρησης νὰ προσανατολιστοῦμε στὸ ζήτημα τῆς κίνησης τῶν νέων, μοιάζομε μὲ τὸν πλοίαρχο ἐκεῖνο, ποῦ προσπαθεῖ μὲ τὸ διαδήτη καὶ τὴν παρατήρηση τῶν ἀστρῶν, νὰ καθορίσῃ τὸ σημεῖο, ποῦ βρίσκεται τὸ πλοῖο του μέσα στὴν ἀτέλειωτη θάλασσα. Καὶ ἀφοῦ ὁ πλοίαρχος παρατηρήσῃ καλὰ καὶ ὑπολογίσῃ, θὰ λογαριάσῃ τὸ σκοπὸ τοῦ ταξιδιοῦ του, τὸν καιρὸ καὶ τὰ ρεύματα τῆς θάλασσας καὶ θὰ κανονίσῃ τὴν παράπέρα πορεία τοῦ πλοίου. Οἱ παράγοντες ὅλοι αὗτοί θὰ τὸν βοηθήσουν νὰ βρῇ τὸν δρόμο ἐκεῖνο, ποῦ θὰ τὸν φέρῃ πὺδ γρήγορα καὶ πὺδ σίγουρα στὰ σκοπὸ του.

Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάμωμε κι' ἐμεῖς γιὰ τὴν κίνηση τῶν νέων. Τότε δὲ θὰ βαδίζομε σὲ τεθλασμένη γραμμὴ, ὅπως βαδίζουν οἱ λεγόμενοι φιλελεύθεροι παιδαγωγοί, ποῦ θέλουν νὰ δώσουν στὴ νεολαία ἐλευθερίες, μὰ ὄχι τὴν ἐλευθερίαν. Οὔτε θὰ ἀπασχολήσωμε τὴ νεολαία μὲ στρατιωτικὰ παιχνιδάκια, ὅπως κάνουν ἄλλοι ὁδηγοὶ τῆς νεολαίας. Παρά, ἀνσκοπώντας τὸ δρόμο, ποῦ ἔκαμε ὡς τώρα ἡ νεολαία, θὰ κανονίσωμε καὶ τὸ ὑπόλοιπο ταξίδι, καὶ δὲ θὰ παραπλανηθοῦμε ἀπὸ ἀτμοσφαιρικοὺς ἀντικατοπτρισμοὺς καὶ δυσκολίες τῆς στιγμῆς. Ἀκριβῶς ὅποιος νιώθει, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ κάθε χωριστοῦ ἀνθρώπου μιάζει σὰν μιά βαρκούλα ἀνάμεσα στὰ βουνὰ τῶν κυμάτων, αὐτὸς δὲ θὰ πάρῃ τὴ μακρυνὴ κορυφογραμμὴ τῶν κυμάτων γιὰ τὴν ἄκρῃ τοῦ κόσμου. Αὐτὸς δὲ θὰ χάσῃ τὸ θάρρος του όταν ἡ βάρκα του ἀγωνιᾷ

μέσα στις χαράδες των κυμάτων, μά και δὲ θά περιφανευθῇ ὅτι ἐν ἡ βάρκα του χορεύει στὶς ὑδάτινες κορφές. Γιατί στὸ τιμὸνι στέκεται τὸ πνεῦμα του, ποὺ δὲ δεσμεύεται καθόλου ἀπὸ τὴν ὕλική στενότητα τῆς στιγμῆς. "Οχι, σὰν γίγαντας ἀγναντεύει, πέρα ἀπὸ τις χαράδες καὶ τις κορφές τῶν κυμάτων, τὴν κοιτῇ τὴ στεριά, πρὸς τὴν ὁποία ταξιδεύει. Ἐμαθε νὰ σκέπτεται μὲ ἐποχές καὶ δὲν τὸν ἐνδιαφέρει ἡ προσωπικὴ του εὐτυχία ἢ δυστυχία, ἡ ἐπιτυχία του ἢ ὁ καταποντισμὸς του.

"Ἄλλη πάλι εἶναι ἡ ἐργασία ἐκείνων, ποὺ προσπαθοῦν νὰ βροῦν καὶ νὰ ἐξηγήσουν τις κινητήριες δυνάμεις τῆς κίνησης τῶν νέων. Αὐτοὶ μοιάζουν μὲ τοὺς ἐρευνητὰς τοῦ βυθοῦ τῆς θάλασσας. Κι αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνη, ἂν καὶ εἶναι ζήτημα ἂν μπορῇ σήμερα νὰ φτάσῃ σὲ σταθερὰ ἀποτελέσματα. Πάντα ἡ ἐξεύνα τοῦ βυθοῦ τῆς θάλασσας θά εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετάσῃ πρῶτα μερικὰ μόνο τμήματα τοῦ ὑποβρυχίου ἐδάφους, πάντα ἡ φιλοσοφικὴ ἐξέταση τοῦ βυθοῦ τῆς ἀνθρωπότητας θά εἶναι ἀνάγκη νὰ περιορισθῇ σὲ ὁρισμένες μόνο ἐποχές. Θά ἦταν ὅμως ἐπικίνδυνον νὰ γενικεύσῃ τὰ πορίσματα, ποὺ ἀπόκτησε ἀπὸ τὴν ἐξέταση ὁρισμένων μόνο τμημάτων τοῦ βυθοῦ τῆς ἀνθρωπότητας. Καὶ νομίζομε ὅτι αὐτὸ παθαίνουν ἐκεῖνοι, ποὺ γύρω ἀπὸ τὸν Μπλύχερ ἐνεργοῦν τὴν ἐξερεύνηση τοῦ βυθοῦ τῆς κίνησης τῶν νέων. Βέβαια ἀνακάλυψαν μερικὰ μεγάλα δάθη, ἐγνώρισαν μερικὰ ὑποβρύχια ρεύματα. Ἀλλὰ ἡ ἐργασία αὐτὴ εἶναι γιὰ ἥσυχες θάλασσες καὶ ἥσυχους καιροὺς. Στὴ σημερινὴ ὅμως ταραγμένη ἐποχὴ, τὸ καλὺτερον ποὺ ἔχομε νὰ κάμωμε εἶναι νὰ πετύχωμε τὸ γενικὸ προσανατολισμὸ, γιὰ νὰ μὴ χάσωμε τὸ δρόμον μας μέσα στὰ σκότος τῆς τρικυμισμένης θάλασσας. "Ὅταν βλέπωμε ἐδῶ κι' ἐκεῖ νὰ βουλιάζῃ ἓνα πλοιο ἢ νὰ μένῃ ἀκυβέρνητο στὴ διάθεση τῶν κυμάτων, πρέπει νὰ σφίγγωμε τὰ δόντια μας καὶ νὰ κρατοῦμε πιὸ δυνατὰ τὸ τιμόνι. Γιατί ἡ τύχη μιανῆς μόνο ζωῆς δὲν ἔχει καμμιά σημασία μπροστὰ στὸ μέλλον τοῦ λαοῦ μας, τῆς ἀνθρωπότητας. Μέσα στὸ πλαίσιο αὐτὸ πρέπει νὰ βλέπωμε τὴν κίνηση τῶν νέων. Δὲν πρέπει νὰ τὴ βλέπωμε σὰν ἐρασιτεχνία τῶν νέων μὲ τοὺς ἄσπρους ἀνοικτοὺς γιακάδες. "Οχι σὰν ρωμαντισμὸ τῶν κοριτσιῶν, παρὰ σὰν τὸν ἄγγελον μιᾶς νέας ἐποχῆς. Καὶ ἡ νέα αὐτὴ ἐποχὴ ὀνομάζεται ἡ ἐποχὴ τοῦ σοσιαλισμοῦ, τοῦ περσοναλισμοῦ. (1)

"Ἡ παλιὰ οἰκογένεια διαλύεται. Ὑποχωρεῖ ὅλο καὶ περισσότερο στὴν ὁλότητα. Γιατί ἡ ἀνάπτυξη τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας σημαίνει μαζὶ καὶ τὴν αὐξηση τῆς ὑποταγῆς τοῦ πρῶ-

(1) Ὁ συγγραφέας διακρίνει τρεῖς ἐποχές στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας : τὴ συγγενειαρχικὴ (φεουδαρχικὴ) ἐποχὴ, τὴν οἰκογενειαρχικὴ (ἀστικὴ-καπιταλιστικὴ) καὶ τὴν προσωπαρχικὴ (σοσιαλιστικὴ). (Μεταφραστικῆς).

σώπου, όχι όμως στις απαιτήσεις της οικογένειας ή τοῦ κρά-
τους, ἀλλὰ στις απαιτήσεις τῆς κοινωνίας. Ὅσο όμως περισ-
σότερο ἀπλώνεται ἡ στέγη ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, τόσο
μεγαλύτερο χῶρο ἔχω ἀπακάτω τῆς γιὰ νὰ κινουμαι. Μέσα
στὶς στρογγυλές καλύβες τῆς οἰκογένειας δὲν ὑπῆρχε ἐλεύθερος
χῶρος γιὰ ἐλεύθερη κίνηση. Κι' ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ κινηθῇ,
ἔφτανε γλήγορα στὴν πόρτα τῆς καλύβας κι' ἔμενε ἐκεῖ, ξένος
καὶ μέσα στὸ κρῦο. Τὸ τεράστιο όμως παλάτι τῆς σοσιαλιστι-
κῆς κοινωνίας δὲν ξέρει τίς συγκρούσεις καὶ τὰ σκουντουφλήματα
τῆς παλιᾶς οἰκογένειας. Δημιουργεῖ ἕνα νέο τύπο οἰκογένειας,
χωρὶς όμως τῆ στενότητά τῆς καλύβας. Ἐτσι τότε παύουν καὶ
οἱ καθημερινές συγκρούσεις, ποὺ συμβαίνουν στὴ σημερινή οἰ-
κογένεια καὶ κάνουν τὴ ζωὴ τόσο δύσκολη. Μιὰ νέα μορφή τῆς
συμβίωσης γονέων καὶ παιδιῶν θὰ ἐξασφαλίσῃ στοὺς νέους τὴν
ἐλεύθερή τους ἀνάπτυξη. Τότε καὶ ἡ κίνηση τῆς νεολαίας θὰ
ἀφήσῃ τὴ σημερινή ἐχθρότητά της πρὸς τὴν οἰκογένεια.

Σὲ κείνον όμως, ποὺ θὰ βρῇ τὰ πράματα αὐτὰ οὐτοπιστικά
καὶ φανταστικά. Σὲ κείνον ποὺ δὲν ἔμαθε νὰ σκέπτεται μὲ ἐ-
ποχές τῆς ἀνθρωπότητας καὶ νὰ προσέχῃ τὰ σημάδια τῶν ἐ-
ποχῶν, τοῦ κάνομε τὴν παρακάτω νύξη, ποὺ ἀσφαλῶς θὰ τὸν
κάμῃ νὰ σκεφτῇ : Κάθε παιδαγωγὸς σήμερα, ποὺ θὰ ἀνακατευ-
θῇ στὴν κίνηση τῶν νέων, βλέπει μιὰ ὁλότελα νέα ψυχικὴ
συγκρότηση τῆς νεολαίας συγκριτικὰ μὲ κείνη, ποὺ παρουσίαζε
ἡ νεολαία ὅταν αὐτὸς ἦταν νέος. Ἐνα παράδειγμα : Ἡ γενεά
μας ἐγκολπώθηκε, όχι χωρὶς κόπο καὶ ἐργασία, τὸν πνευματι-
κὸ κόσμο τοῦ Στέφαν Ζόρζ καὶ τοῦ Φάινερ Φίλκε, ἕνα πνευμα-
τικὸ καὶ συναισθηματικὸ κόσμο, ποὺ ἦταν ὁλότελα ξένος στὴ
γενεά τῶν γονέων μας. Τὰ ἴδια αὐτὰ πράματα εἶναι ἡ πνευ-
ματικὴ τροφή τῆς νεολαίας μας. Ἡ νεολαία μας ζῇ μέσα σ' αὐ-
τὰ τὰ πράματα καὶ δὲν βρίσκει καμμιά δυσκολία. Κι' ἂν δὲν
μπορῇ νὰ τὰ συλλάβῃ ὅλα μὲ τὸ μυαλό της, ἀκούει όμως τὴ
μουσικὴ ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὰ πράματα αὐτά. Μιὰ μουσικὴ, ποὺ
οἱ παλιοὶ δὲν τὴν καταλαβαίνουν.

Ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ διαδόστηκαν σὲ μιὰ τάξη κοριτσιῶν
12—13 χρονῶν τὰ ποιήματα τοῦ Φίλκε «Ὀρφεὺς, Εὐρυδίκη καὶ
Ἑρμῆς» καὶ «Ἀλκηστις». Πόσο εὐκόλα καταλάβαιναν τὰ κο-
ρίτσια τὴν γλῶσσα τους, ποὺ γιὰ τὴν παλιὰ γενεά ἦταν μόνε
ἀπλοὶ ἤχοι ! Ἐξέρομε τελειόφοιτους γυμνασίου, γιὰ τοὺς ὁποίους
τὰ ποιήματα τοῦ Στέφαν Ζόρζ εἶναι πρῶνι ἡ προσευχή, ἐνῶ οἱ
καθηγηταὶ τους δὲν τὰ χωνεύουν. Δὲν κρίνομε καθόλου τίς πα-
ρατηρήσεις μας αὐτές. Λέμε μόνο ὅτι : Ὁ ἀπροκατάληπτος, ἐ-
κείνος, ποὺ δὲν ἀρκεῖται νὰ ἀντικρύσῃ τὸ τεράστιο καὶ περί-
πλοκο παιδαγωγικὸ πρόβλημα τῆς νεολαίας μὲ τίς φλυαρίες : Τὰ

παιδιά δασκαλεύονται έτσι, τούς λένε ένα σωρό πράματα, πού τούς γυρίζουν τὰ μυαλά τούς—αὐτοὶ θὰ διαπιστώσῃ τὸ γεγονός, ὅτι, ἡ σημερινὴ νεολαία ἔχει ἄλλη συγκρότηση ἀπὸ τὴ νεολαία τῆς δικτῆς μας ἐποχῆς. Ἐπίσης καὶ σὲ ἄλλο πεδίο μπορεῖ νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς τὴ μεταβολὴ αὐτῇ: Ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις, τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, τότε μόνο ἔχουν ἀξία γιὰ τὴ σημερινὴ νεολαία, ὅταν εἶναι ἡ ἔκφρασις πανανθρώπινων ἀντιλήψεων. Ἰσως ἡ σημερινὴ νεολαία μας εἶναι μιὰ γενεά, ποῦ δὲν ζῇ τὰ πράματα ἱστορικά, μὲ τὸ πνεῦμα τῶν θεωρητικῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασις τοῦ 18 αἰῶνα. Καὶ τότε θὰ μπορούσαν νὰ γίνουν ἄλλες παρατηρήσεις.

Τὸ πόρισμα τῆς ἀντικειμενικῆς αὐτῆς πραγματικότητος εἶναι ὅτι, κίνησις τῶν νέων δὲν σημαίνει μόνο τὴν ἐξωτερικὴν προσπάθεια μερικῶν νέων νὰ ἀποκτήσουν δικαιώματα—ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ παλιοῦ παιδαγωγοῦ, ποῦ δὲν καταλαβαίνει τίποτα ἀπὸ κοινωνιολογικά φαινόμενα.—Κίνησις τῶν νέων εἶναι μιὰ ψυχικὴ μεταμόρφωσις, ποῦ καὶ ὁ παιδαγωγὸς τῆς παλιᾶς μορφῆς θὰ ἀναγκασθῇ νὰ ὁμολογήσῃ—ἀν νιώθῃ τὴν πραγματικότητα—ὅτι ὑπάρχει καὶ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας στὴν ἐφαργὴ τῆς παλιᾶς διδακτικῆς μεθόδου στὰ σημερινὰ παιδιά.

Ἐκεῖνο τώρα, ποῦ θέλομε, δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο, παρὰ νὰ λογαριάσωμε τὴν πραγματικότητά αὐτῇ, νὰ ἐκτιμήσωμε τὴ νέα αὐτὴ ψυχολογικὴ στάσις τῆς νεολαίας καὶ ὄχι νὰ τὴν ἀγνοήσωμε πεισματικά. Εἶναι ἀκόμα, μέσα στὴ νέα αὐτὴ χώρα, μέσα στοὺς ἀνθισμένους αὐτοὺς κήπους, νὰ μποῦμε μὲ προσχῇ καὶ σεβασμὸ, καὶ ὄχι νὰ τοὺς τσαλαπατήσωμε μὲ τοὺς ὁδοστρωτήρες τῆς παλιᾶς μεθόδου. Γιατὶ τὸ ξερομε ὅτι, δὲ μπορεῖ νὰ σταθῇ ἓνα σχολεῖο, ποῦ δὲ στηρίζεται ἀπάνω στὴν πραγματικότητά αὐτῇ. Καὶ εἶναι ὑποχρέωσή μας, ἑμᾶς, ἀντρῶν καὶ γυναικῶν, ὅσων ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει ἀκόμα ἀποστεωθῇ ἀπὸ τὴ σκληρότητα τῆς ἐποχῆς, εἶναι ὑποχρέωσή μας νὰ σκεφθοῦμε μὲ ὅλη τὴν νηφαλιότητα νὰ βροῦμε τὰ μέτρα ποῦ πρέπει νὰ πάρωμε. Δὲ θέλομε νὰ χαρίζωμαστε στὴ νεολαία. Δὲ θέλομε νὰ τὴν κολακεύωμε καὶ νὰ τὴν λατρεύωμε σὰν εἰδωλο. Οὔτε καὶ νιώθουμε τὴν οὐτοπιστικὴ ἐπαρση, ποῦ ἔχουν μερικοὶ κύκλοι τῆς νεολαίας, ποῦ νομίζουν πὼς θὰ μπορούσαμε ἀπὸ αὔριο ἀμέσως νὰ μορφώσωμε ὅλη τὴ γερμανικὴ νεολαία σὲ οἰκοτροφεία, παρὰ θέτομε μόνο, μὲ ὅλη τὴν αὐστηρότητα, τὸ θεμέλιο λίθον ἐνὸς νέου σχολείου, ποῦ θὰ μπορῇ νὰ εἶναι πατρίδα γιὰ τὴ νεολαία. Ἐνὸς σχολείου, ποῦ δὲ θὰ ξέρῃ τὴν ἀντίθεσιν ἐνάντια σὲ σχολεῖο, οἰκογένεια καὶ νεολαία καὶ ποῦ τότε, σχολεῖο καὶ πανεπιστήμιον θὰ εἶναι ταυτόσημα μὲ—κίνησις τῆς νεολαίας.